

Uit de Labspiegel, het personeelsblad van de Shell, een artikel over voedseltochten aan het eind van de oorlog en het einde van het personeelsvervoer over het water.

Schipper Los aan het woord.

brandstof de produktie van stoom op heel bescheiden schaal gaande worden gehouden. Het uitvallen van de gaslevering werd enigszins opgevangen door het in bedrijf stellen van een reeds tevoren gereedgemaakte watergasinstallatie. De directie wist het Lab bovendien tot 'vitaal bedrijf' te laten verklaren, waardoor de stroomvoorziening weer werd hersteld. Zo werd de grondslag voor 'werken', zij het op bescheiden schaal, weer gelegd.

Kachels

De stoomproduktie was natuurlijk veel te gering voor de verwarming van de gebouwen. Daarom werd nu snel uitvoering gegeven aan het eveneens van tevoren opgestelde noodverwarmingsplan, het plaatsen van een groot aantal kachels, die in de eigen werkplaats waren vervaardigd. In de laboratoria, werkplaatsen en kantoren werden zoveel mogelijk afdelingen in door die kachels verwarmde ruimten bijeengebracht.

Bedden

Voorts werden voor een honderdtal mensen die buiten Amsterdam woonden, maar voor de goede gang van zaken onmisbaar waren, slaapplekken ingericht. Voor die mensen, die soms een week achtereen op het Lab waren, werd bovendien de zgn. 'invasiekuken' in gebruik gesteld. Deze keuken was al lang vóór D-day gereedgemaakt voor het geval gevechtshandelingen het verkeer over straat onmogelijk zouden maken. Nu werd ook de voorraad voedsel die opgeslagen was, aangesproken. Dagelijks werden voor de overblijvers meer dan 100 porties warm eten gemaakt met van dag tot dag het zeer afwisselende menu van bruine bonen puur en

bruine bonen met aardappelen... maar wel voedzaam! (In die dagen moesten de mensen in leven zien te blijven op de verstreking via de distributie van 400 gram grauw oorlogsbrood en één kilo aardappelen per week.)

Voedsel

Zo werd een 'draaiend' Lab in stand gehouden, de veilige basis vanwaaruit de zorg voor die 7500 mensen kon worden verricht. Die zorg betekende in de eerste plaats voedsel, meer dan in de afgelopen periode al was verstrekt, want nu was er geen enkele aanvoer meer en was de distributie tot een minimum gedaald.

Caviët stelde een commissie in voor de voedselvoorziening, onder leiding van de heren Slotboom en Rijks en met medewerking van o.a. de heren Schaafsma, Cast en Te Nuyl. Men ging op voedseljacht, Noord-Holland in, naar de Wieringermeer en naar Friesland; er werden relaties aangeboord, de nog steeds gevaarlijke Duitsers werden op allerlei manieren om de tuin geleid en voor de gek gehouden met indrukwekkende 'Ausweise' die in eigen beheer waren gemaakt en waren voorzien van valse stempels die niet van echte waren te onderscheiden.

De sleepboot 'BIA' van de Tank-Installatie werd geschikt gemaakt voor lange tochten. Met deze sleepboot, met één en soms meer dekschuiten erachter, ging men de boer op. Aan boord de toen zo bekende schipper Los, gehaaid in het omzeilen en oplossen van moeilijkheden, gesteund door de schippers De Groot en Ane Bloem, zoon Jaap Los en met de heer Cast als 'koopman'. Hij had het geld en die indrukwekkende papieren bij zich.

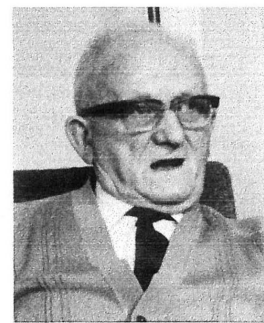
In oktober sloeg men meteen al een grote slag: In de Wieringermeer werd de hand gelegd op 100 ton aardappelen, voor slechts 14 cent per kilo. Dat was in die hongerwinter voor minder dan niets, want voor een mud aardappelen had men toen wel 400 tot 600 gulden over! Overigens zeulde men drie weken met die lading aardappelen door de Noordhollandse vaarten om aan de Duitse controle te ontkomen. Eenmaal in Amsterdam werd de partij toch in beslag genomen, maar dank zij telefoontjes van de heer Rijks lukte het om 50.000 kilo te behouden. Zo kwam de aanvoer geleidelijk op gang. Aardappelen, kool, uien, vlees, glucose, kaas, appelen, roggevlodden, suikerbieten, tarwemeel, ja zelfs konijnen die, voor de Kerst, opgekocht werden bij boeren in het Oosten van het land, konden onder het personeel worden gedistribueerd. Voorts produkten als appelstroop, lysolzeep, zoetstof, kunstthoning, vitaminen, vet, lampolie en de eigen kaarsen.

Vanuit Friesland voerde men op een keer 2000 kg vlees en 15.000 kg aardappelen tegelijk aan. Met een deel van dat vlees moest men zich door de Duitse controleposten heen kopen... Een andere keer presteerde men het zelfs om een partij van 2000 kg vlees aan te voeren per Duits Rode Kruisschip. Maar er moest meer zijn. Het Lab liet tussen Kerst en Nieuwjaar 1945 onder leiding van de onverschrokken chef Ketelhuis Te Nuyl een lange sleep uitvaren om 1000 ton aardappelen uit Friesland te halen. Men deed dat tevens voor de gemeente Amsterdam, die de helft van de partij zou krijgen. Maar door de strenge vorst (ook dat nog!) stagneerde de aanvoer van aardappelen en toen die weer op gang kwam, ging de

Duitse Wehrmacht vóór. Pas in maart arriveerde de lang verwachte vloot met aardappelen.

Scheppen in de nacht

Schipper Los vertelde in 1970 aan de redacteur van de LabSpiegel: 'We maakten transporten dwars door heel Noord-Holland en naar de Wieringermeer. Het was een groot en ook wel gevaarlijk avontuur. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat waren we in de weer. Die 100 ton aardappelen, die we in de Wieringermeer op de kop tikten, was natuurlijk een prachtvangst. Jammer genoeg konden we die partij alleen maar mee krijgen als ik op het connoissement liet zetten dat ze aangeleverd moesten worden bij de Centrale Markthallen. Toen ik mijnheer Rijks zei dat ik geen zin had om die prachtige partij zomaar door te brengen, gaf hij me groot gelijk. De heer Rijks en ik hebben



Schipper Los in 1970: 'We hebben de hele nacht doorgeschept.'

toen 's nachts een regenpak aangetrokken en zijn met nog een paar man gaan scheppen. We hebben de hele nacht doorgeschept en toen hadden we er twintig ton af. De volgende dag ben ik één schuit met 45 ton aan de Markthallen gaan afleveren. De heer Rijks wist het te regelen, dat de andere schuit, waar we al een deel uitgeschept hadden, voor het Lab was.'



Te Nuyl in 1985: 'Ik haalde 1000 ton aardappelen uit Friesland.'

Met de sleepboot 'BIA' werden lange voedseltochten gemaakt. V.l.n.r.: schipper De Groot, de heer Cast, schipper Ane Bloem, schipper Los en Los junior.



Personeelsvervoer voorbij

Als deze LabSpiegel verschijnt zal, met ingang van 1 juli, het personeelsvervoer per boot tot het verleden behoren. Dat deze beslissing heel wat emoties heeft teweeggebracht is begrijpelijk. Sinds ons Laboratorium aan de oever van het IJ is gevestigd, hebben 'onze' boten het IJ bevaren. In vroeger jaren waren dat, bij de Tank-Installatie, ook sleepboten (de 'Bia', de 'Tia') en dekschuiten, waarmee

de schippers materialen, producten en goederen naar en van zeeschepen en pakhuizen vervoerden. In die tijd was ons Laboratorium het centrale distributiecentrum voor laboratorium-apparatuur over de gehele wereld en dat bracht nogal wat watertransport met zich mee.

In de oorlogsjaren, vooral in de hongerwinter, werden de schepen gebruikt om voedsel aan te voeren vanuit de noordelijke provincies om op die manier het personeel aan wat extra voedsel te helpen.

Wij herinneren ons legendarische schippers, zoals Jaap Los en Gerrit en Wout de Groot. En Anne Blom, Dirk de Boer, Frans Kramers, Jan van der Veen, Rein van der Schaaf, Gerrit van der Zande.

Tot in de jaren '70 voeren onze personeelsboten naar de voorzijde van het Centraal Station.

In die jaren werden ook schepen gehuurd, van de rederijen Koppe en Boekel.

Beelden van de boten uit voorbije jaren

vervolg van pag. 1

Lange tijd werd de steiger bij het Noord-Zuidhollands koffiehuis gebruikt voor de schepen naar ons Lab en daar was het gezellig wachten op de boot ...

Over het bootvervoer van het KSLA zou een boeiend verhaal te schrijven zijn. We hopen dat binnenkort nog eens te doen.

Namens talloze collega's van nu

en de voorbije jaren danken we Kees Nibbering en Jan Post en via hen de schippers uit het verleden voor de prompte, veilige en vooral ook genoeglijke ma-

nier waarop zij ons snel over het soms zo woelige water van het IJ hebben vervoerd. Helemáál bootloos wordt KSLA niet, dat is een troost!

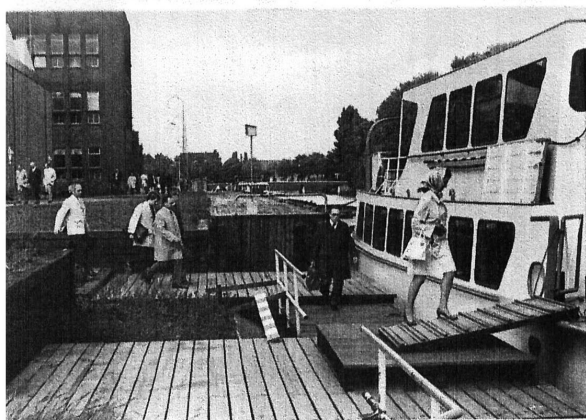
Bedankt Kees, bedankt Jan!



1914: Een bootje



De jaren '70: Een volle 'Bla'



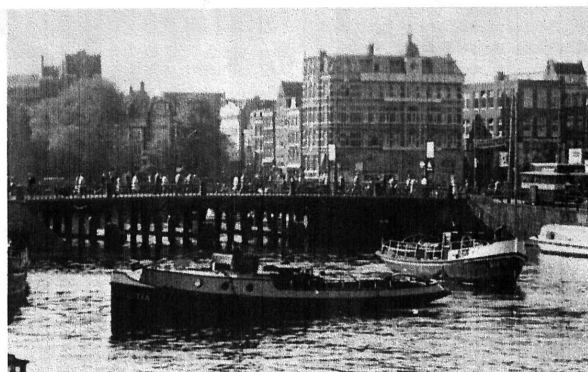
De Koppe-boot



1971: De 'Labora'



De 'Dilecta' doorklieft de golven



De 'Tia' en de 'Bla' in de Prins Hendrikkade